

LEPO VEDENJE

Če pomislimo na to, kako so se pravila olike razvijala skozi čas ali kako se razlikujejo od regije do regije, bi lahko zaključili, da gre za nekaj čisto konvencionalnega, kar je mogoče poljubno spreminjati ali celo prekršiti.

Kljub temu pa se zdi, da se tisto, kar je glede spodobnosti temeljnega, ohranja: vsi smo slišali fraze kot npr.: “Po njegovem obnašanju se vidi, da je iz dobre družine,” ali “Kako lepo vzgojen otrok!” in če je bilo to namenjeno nam, smo se verjetno počutili počaščene.

Človeške kreposti, ki so temelj nadnaravnih, so osnova za šege in navade ljudstev, kar običajno imenujemo olike ali vzgojenost.

Najbrž ne bi mogli trditi, da je vljudnost, kot lastnost osebe, ki je prijazna v pogovoru in stikih z ljudmi, najpomembnejša krepost. Vendar pa vzbuja občutek empatije, pristrčnosti, razumevanja, ki bi ga bilo težko pojasniti ali nadomestiti na drugačen način.

Olikanost nam kaže nekaj, brez česar ni mogoče živeti v družbi, uči nas biti človeški, omikani. Ustrežljivost, priljudnost, dostojnost in njim sorodne vrline so *mlajše sestre* drugih, večjih kreposti. Vendar se njihova posebnost nahaja v tem, da bi brez njih sožitje med ljudmi postalo neprijetno. Še več, v praksi bi grob in nevljuden človek le stežka živel krepost ljubezni.

POGLED NA JEZUSA

Morda se nam je kdaj zgodilo, da smo ob vedenju ali nekem dejanju, ki je bilo z naše strani nekorektno, pomislili: “Le kaj si bodo mislili o meni?”, “Zakaj sem to storil?”, ali “Kako slab vtis sem naredil!”

V evangeliju najdemo stran, ki opisuje dve nasprotujoči si drži, pristop “ugledne” osebe tistega časa in pa držo neke grešnice.¹ Simon, farizej, je priredil obed, skladno s položajem gosta, nekoga, ki so ga imeli za preroka. Gotovo je pretehtal, kako razporediti goste, organizacijo postrežbe, jedi, s katerimi bodo postregli, in teme, o katerih bi se želel pogovarjati z Učiteljem. Potrebno je bilo narediti dober vtis pred družbo in pred glavnim gostom. Pri tem pa je pozabil na nekatere podrobnosti, ki jih je Gospod pogrešal. **Vidiš to ženo? Ko sem stopil v hišo, mi nisi ponudil vode za noge; ta pa mi je s solzami zmočila noge in jih obrisala s svojimi lasmi. Poljubil me nisi; ta pa ni nehala poljubljati mojih nog, odkar sem prišel. Glave mi nisi mazilil z oljem; ta pa mi je z dišavnim oljem mazilila noge.**²

Na prvi pogled bi to lahko izgledalo kot nepomembne drobnarije. Vendar pa Jezus, popoln Bog in popoln človek, opazi, da to manjka. Sveti Jožefmarija, ki je gojil veliko globino pri kontemplaciji

¹ Prim. Lk 7,36 sl.

² Lk 7,44-46.

Kristusovega utelešenja, ki se odraža tudi v gestah, ki jih oči brez ljubezni morda ne zapazijo, je v zvezi s tem odlomkom zapisal: Jezus **prinaša odrešenje in ne uničenje narave; naučimo se od njega, da ni krščansko, če grdo ravnamo s človekom, ki je božja stvaritev, narejena po njegovi podobi in sličnosti.**³

V tem najdemo nauk za vsakogar, ki želi posvečevati sebe in druge na raznovrstnih stezah sveta. Še zlasti zato, ker je bila človeška narava sama, skupaj s svojim položajem in sposobnostmi, povzdignjena od Boga.

Naj se nam zdi kakšna stvar še tako majhna ali neznatna, vedno jo lahko povzdignemo k Bogu: **Najsi torej jeste ali pijete ali delate kaj drugega, vse delajte v božjo slavo.**⁴ Vse poštene dejavnosti so že bile odrešene, zato so vse, ki jih opravljamo v edinosti z Njim, lahko tudi soodrešujoče.

Kreposti so osebne, pripadajo osebi; toda zlahka ugotovimo, da človeška oseba ni osamljen "delec"; ljudje živimo v odnosu s svetom, sobivamo z drugimi; smo neodvisni in obenem odvisni od drugih: **si pomagamo ali pa si škodujemo. Vsi smo člani iste verige.**⁵

Tudi kreposti imajo ta družbeni značaj. Niso namenjene osebnemu sijaju, spodbujanju egoizma, temveč so konec koncev za druge. Zakaj nam je ob nekaterih ljudeh tako prijetno, ob drugih pa manj? Verjetno zato, ker nas tisti človek posluša, vidimo, da nas razume, ne kaže, da bi se mu mudilo, vzbuja vedrost, ne vsiljuje se, nam svetuje, je spoštljiv, obziren, sprašuje, kolikor je primerno.

Kdor zna sobivati, se z ljudmi ujemati, si z njimi deliti, jim kaj ponuditi, jih sprejemati, vzbujati mir, ta je na poti resnične krepostnosti. Jezus nas uči, da če manjkajo nekateri pogoji, se sožitje poslabša. Olikanost je verjetno najboljši način. In kreposti, ki bi jih lahko imenovali *kreposti medčloveških odnosov*, sestavljajo predpostavko in osnovo, v katero lahko vdelamo dragulj ljubezni.

KREPOSTI PRI MIZI

Zelo pogosto in vedno bolj razširjeno v različnih družbenih slojih je, da tako oče kot mama delata izven dóma. Potrebni sta dve plači za vzdrževanje družinske ekonomije. Težave zaradi delovnih urnikov in oddaljenosti od doma, ki družini onemogočajo, da bi bila skupaj, so pogosto znatne, še zlasti v velikih mestih. Še dobro! — bodo pomislile nekatere matere —, da lahko otroci kósijo v šoli.

Ne gre za to, da bi bila ta srečanja v preteklosti, ko je bilo bolj enostavno jesti doma, kaj posebno sijajnega: kajti včasih so se otroci prepirali in zavračali hrano, ki so jo dobili na krožnik, starši pa so jih kregali ... Več ali manj je tako kot sedaj: situacija se v bistvu ni kaj dosti spremenila. Vendar tako včeraj kot danes gre za to, da izkoristimo tisto, kar nam življenje ponuja, in se izurimo v tem, da nadležnosti spreminjamo v priložnost za vzgojo.

³ Sv. Jožefmarija, *Božji prijatelji*, 73.

⁴ 1 Kor 10,31.

⁵ Sv. Jožefmarija, *Božji prijatelji*, 76.

Kolikokrat smo, na primer, poskusili vsakodnevno večerjo ali kosilo ob koncu tedna spremeniti v družinsko srečanje? Obstajajo študije, v katerih fantje in dekleta navajajo “kosilo ali večerjo v družini” kot zanje najpomembnejšo aktivnost.

Biti z osebami, ki nas imajo rade, deliti z njimi, biti razumljen — to so načini za socializacijo, za razdajanje drugim. To izboljša odnose med družinskimi člani, staršem nudi neformalne trenutke, ko lahko bolje spoznajo svoje otroke in vnaprej predvidijo morebitne težave.

Ogromno je priložnosti za vzgojo v podrobnostih: “Hvaležna ti bom, če greš po sol.” — “Si si umil roke pred kosilom?” — “Drži se pokonci in ne imej prekrižanih nog pri jedi.” — “Lahko pomagaš svojemu bratu pripraviti (ali pospraviti) mizo?” — “Kruha ne mečemo proč.” — “Primi vilice, kot je treba.” — “Reži meso na majhne koščke in ne govori s polnimi usti.” — “Ne jemo samo s trebuhom, ampak tudi z glavo, in pojemo vse, kar smo si naložili, pa naj nam bo všeč ali ne.” — “Juho nosimo k ustom, ne usta h krožniku.” — “Obriši se pred pitjem in ne delaj hrupa.” — “Ne pij s komolcem na mizi.”

Nekatera izmed opozoril bodo v drugih krajih drugačna, druga — večina od njih — pa so bolj splošna. Morda se zdijo negativna — ni treba, da jih uporabljamo stalno in vse izmed njih —, če pa nanje pogledamo kot na trditve, nam spregovorijo o spoštovanju, ki smo ga dolžni izkazovati drugim; so majhne pozornosti, ki razodevajo obzirnost, ustrežljivost, higieno; so izraz skrbnosti glede zadev, ki bi morda lahko zaradi nepazljivosti postale komu nadležne.

Pri jedi se lahko naučimo osnovnih stvari, kot na primer, koliko naj si postrežem glede na to, da so pri mizi še drugi; ali pa da ne jem izven predvidenih urnikov in tako bolj cenim tisto, kar postavijo predme na krožnik. Po drugi strani pa skupni obroki niso le družabni dogodek. So tudi kultura v najplemenitejšem in najožjem pomenu besede.

Kot so pokazali številni avtorji, je kultura v zvezi s kultom. Izkazovanje dolžnega kulta Bogu je del človeške narave, ki se prav tako spreminja v kulturo v obliki obredov in institucij. Gospodu lahko na čudovit način izkažemo vso slavo, če je, na primer, pred “obredom” kosila molitev; če prosimo Boga blagoslova za vso družino in za darove, ki jih bomo prejeli; če se Gospodu zahvalimo za kruh, ki ga prejemamo vsak dan, in molimo za tiste, ki so ga pripravili, ter za ljudi, ki živijo v pomanjkanju.

Molitev pred jedjo je navada, ki pomaga ponotranjiti dejstvo, da nam Bog nenehno stoji ob strani, pomaga nam k hvaležnosti za to, kar prejemamo, in k spoštovanju do drugih pri dnevnem sožitju.

OHRANJANJE LEPEGA VZDUŠJA

Pri mizi in na družinskih srečanjih se otroci pripravljajo na življenje v družbi. Vedno bolj postaja jasno, da geslo “vse je sprejemljivo” ne ustreza realnosti. Človek, ki mu je vsaka stvar nadležna ali ki se o vsaki temi sporeče, postane kompliciran sodelavec na delovnem mestu.

Kdor je neurejen, ko stopi pred publiko, s tem pokaže, da ne ceni samega sebe in drugih ter vsaj na prvi pogled ne vzbuja velikega zaupanja. Pravilno izražanje, primerna udeležba v pogovoru ali čakanje, da mi dajo besedo, učenje spodobnosti glede oblačenja in uporabe nakita, vse to je del življenja v družbi.

Bolj kot moda nas od neprimernosti odvrača slog. Imeti slog, biti na nivoju, pomeni ohranjati zmernost in ravnovesje s pomočjo združevanja nasprotij in kontrastov; manj pa k temu doprinese sledenje modnim trendom.

Slog je del naše osebnosti. Pomembno je, na primer, da se znamo obleči primerno za vsako priložnost. Osebna urejenost ni toliko v tem, da imamo drago garderobo in prepoznavne blagovne znamke, ampak bolj v tem, da so oblačila čista in zlikana.

Tega pa se otroci naučijo doma, ko vidijo, kako njihovi starši vedno ravna elegantno in obzirno. Ni isto, če gremo na svečano večerjo ali če smo s prijatelji ali v intimnosti družine; ni isto, če se doma po hodniku sprehajamo oblečeni kakorkoli ali če si nadenemo jutranjo haljo takoj, ko vstanemo iz postelje.

Družinska srečanja — kamor spadajo obroki — so priložnost, ko lahko otroci pripovedujejo o svojih majhnih pustolovščinah v šoli; in ko lahko starši izrečejo kakšno primerno pripombo ali jim pokažejo kriterij glede določenega načina obnašanja. To so priložnosti, ko si lahko med seboj delimo interese, se navdušimo nad pohodi v gore ali nad zgodovino, ali pa vpeljemo otroke v navdušujočo umetnost pripovedovanja.

Lahko načrtujemo izlete in kulturne ogleda ter polagoma prebudimo čut za družinske in verske, domoljubne ali kulturne tradicije. Otroci se tako naučijo govoriti brez povzdigovanja glasu in vpitja, in, kar je še pomembnejše, navadijo se, da poslušajo in ne prekinjajo toka pogovora, da ne vsiljujejo svojih pogledov ali svojih zahtev.

V družini skrbimo drug za drugega z drobnimi pozornostmi. Nihče se ne oblači neokusno in pri jedi ohranja vsaj minimalno spodobno držo. Matere pomislijo tudi na to, katera jed je všeč tistemu, ki ravno praznuje rojstni dan. Vsakdo si postreže s pladnja ali sklede in je pozoren na to, kar potrebujejo drugi. Nekdo bo ponudil kruh ali vodo drugemu, preden si bo vzel sam. Pri tem se zahvalimo, kajti hvaležnost spodbuja slogo, složnost pa veselje in nasmech.

Po dobrem družinskem kosilu smo srečnejši: ne samo zaradi fiziološkega veselja, ki je značilno za zdravo žival,⁶ marveč zato, ker smo svojo intimnost podelili s tistimi, ki jih imamo najraje; obogatili smo se moralno in osebnostno.

Način obnašanja, o katerem smo govorili, pomaga k oblikovanju naše notranjosti; k temu, da se usmerimo proti Bogu in proti drugim. Zrela mož in žena sta zasidrana v stvarnosti, zato sta zadovoljna s tem, kar imata, in v tem globoko uživata. Naučila sta se spoštovati samega sebe, biti gospodarja svoje duše in svojega telesa. V vsaki situaciji se vedeta naravno, razumno in umerjeno. Zaupno vztrajata v prijateljstvu, pri svojem delu, pri ciljih, ki sta si jih zadala, kajti bolj kot prejemati sta sposobna dajati. Naučila sta se biti velikodušna in vsako jutro vzideta kakor sonce, **ut gigas ad currendam viam** — vesela kakor junak, ki teče po svoji poti,⁷ z dobrodejnim razpoloženjem, ki daje dostojanstvo vsemu, česar se dotakne.

J.M. Martín

⁶ Prim. Sv. Jožefmarija, Pot, 659.

⁷ Prim. Ps 19,6.